

P o s u d e k

Michal Arnot: *Počátky komunistické represe na Havlíčkobrodsku*. Rigorózní práce, strojopis. Filozofická fakulta UK, Ústav českých dějin, Praha 2006, 101 s. textu, 42 stran příloh.

Práce Michala Arnota mapuje činnost rozvětvené antikomunistické protistátní skupiny působící koncem čtyřicátých let na Havlíčkobrodsku. Jde o pečlivě zpracovanou sondu do problematiky represí na místní úrovni.

Práce je rozdělena na úvod (s. 5-6), pět kapitol, a Závěr (s. 98-99). V první kapitola (s. 7-15) má podobu všeobecného úvodu do problematiky represí v rámci Československu. Druhá kapitola (s. 16-21) se týká počátku činnosti „protistátních skupin“ (uvozovky jsou v autorově textu) na Havlíčkobrodsku. Další dvě kapitoly se týkají konkrétních skupin a rovněž konkrétních procesů s nimi. Nejprve je to případ Hořínek a spol. (kap. 3, s. 22-63), dále pak případy Mojžíš a spol. a Bičičtě a spol. a některé další (kap. 4, s. 64 a násl.). Pátá kapitola se věnuje osudu odsouzených po propuštění z výkonu trestu (s. 95-97).

Autor se ve své práci věnuje také tzv. Žlebskému případu (s. 18-21), který je svým způsobem atypický. Na počátku celého případu byla vražda dvou předválečných komunistických funkcionářů – Aloise Blažka ze Žlebů, zemědělského referenta na ONV v Čáslavi, a Antonína Piskače z Vepříkova, újezdního tajemníka z Pardubic v květnu a červnu 1950. Státní bezpečnost během vyšetřování pozatýkala řadu lidí. StB se domnívala, že jde o akt nějaké antikomunistické skupiny, čemuž nasvědčovaly i výhružné dopisy, které oba zavraždění před smrtí dostali a protikomunistické letáky, rozhazované v okolí jejich bydliště. Zločin byl ale nakonec objasněn. Zjistilo se, že za vraždami stojí předseda MNV ve Žlebech Vladimír Kořínek, sám člen KSČ, který se chtěl zbavit obou funkcionářů, neboť se stavěli proti jeho jmenování ředitelem Cukrovaru ve Vrdech. Kořínek rozhazoval po vsi letáky a posílal Blažkovi, Piskačovi i sám sobě výhružné dopisy, čímž vyvolal zdání, že v kraji působí

protistátní skupina, která i jemu samému usiluje o život. Tajemníka Pískače ve skutečnosti zastřelil několikrátě trestaný Bohumil Kruliš ze Žlebů a jeho známý Karel Mergeldva bratři, u kterých si Kořínek vraždu objednal za 50 000 Kčs, Blažka zastřelil Kořínkův bratr Tomáš. Vrahové byli nakonec vypátráni. Bratři Kořínkové a Kruliš byli odsouzeni v dubnu 1951 k trestu smrti a popraveni, Karel Mergl jako nezletilý byl odsouzen k trestu vězení v trvání 18 let. Ačkoliv zločin ve skutečnosti neměl politický podtext, Státní bezpečnost jej využila, resp. zneužila a prezentovala všechny odsouzené jako členy rozvětvené protistátní skupiny. Osoby nevinně zatčené v souvislosti s vyšetřováním byly uměle vpleteny do celého případu a odsouzeny k mnoha letům vězení. Autor konstatuje, že i dnes, s odstupem více než půl století, přetrvává mylný dojem, jako by obě vraždy s odbojovou činností na Havlíčkobrodsku skutečně souvisely, ačkoliv ve skutečnosti s ní nikdy neměly nic společného.

Autor se dále věnuje případu Hořínek a spol. a existence jeho velké odbojové skupiny, přičemž si sám dává otázku, do jaké míry byla její existence, resp. její činnost skutečně reálná. Na Havlíčkobrodsku vzniklo na sklonku let čtyřicátých let několik antikomunistických skupin, které založil Karel Hořínek, uprchlý retribuční vězeň odsouzený za kolaboraci za druhé světové války. Hořínek utekl 10. července 1949 z pracovního tábora v Malých Svatoňovicích a podle vlastních slov se chtěl dostat do Polska a odtud na Západ. Místo toho však zamířil na Havlíčkobrodsko, kde se rozhodl zahájit odboj proti komunistickému režimu. Za tímto účelem zde začal zakládat různé ilegální skupiny. Nejasný způsob, jakým se Hořínkovi podařilo utéci, naprostá nelogičnost plánovaného útěku na Západ přes Polsko a nakonec změna plánu a odchod na Havlíčkobrodsko, kde se pohyboval naprosto volně, ačkoliv musel vědět, že po něm pátrá policie jako po uprchlém vězni, vyvolávají řadu pochybností. Autor se vážně zabývá otázkou, zda Hořínek nebyl ve skutečnosti agentem-provokátérem, kterému pomohla k útěku sama Státní bezpečnost. Takovéto vysvětlení se jeví jako velmi pravděpodobné. Byla by tím vysvětlena i ta skutečnost, že „odbojové skupiny“,

keré Hořínek založil ve skutečnosti kromě rozšíření několika desítek letáků nevyvíjely žádnou činnost a zejména nespáchaly žádné teroristické útoky, ačkoliv podle pozdějších výpovědí se na ně připravovaly. Proces s Hořínkem a jeho společníky se konal 26. – 27. září 1951 na výjezdním zasedání Státního soudu v Chotěboři, aby měl větší dopad na místní obyvatelstvo, které mělo být zastrašeno a přinuceno ke vstupu do JZD. Hořínek byl odsouzen k trestu smrti a 7. února 1952 popraven, dalších sedm obžalovaných dostalo tresty v rozmezí od 16 do 25 let (s. 60).

V dalších procesech, které se ve spojitosti s Hořínkovou skupinou uskutečnily v letech 1950-1951 bylo odsouzeno na sto osob. Z nich největší byl proces s Františkem Mojžíšem z Vepříkova, který se konal 3. – 5. července 1952 v Habrech. Mojžíš byl odsouzen k trestu smrti, dalších osm obžalovaných dostalo tresty v rozmezí od 2 do 20 let. Nadregionální charakter měl proces s Ing. Josefem Bičištěm a spol., dlouholetým funkcionářem národně-socialistické strany a po válce vysokým úředníkem na ministerstvu zemědělství. I on a jeho spolupracovníci se dostali do kontaktu s Hořínkem, byli zatčeni a postaveni před soud, který se konal v Brně 16. května 1952. Osm obžalovaných v něm bylo odsouzeno celkem na 93 let vězení (s. 82).

Je nepochybné, že osoby, které se zapojily do Hořínkovy organizace, byly subjektivně přesvědčeny, že bojují proti komunistickému režimu, který buď z ideových nebo osobních a existenčních důvodů odmítaly. Hlavní činnost se zaměřovala na propagační činnost odmítající kolektivizaci. Michal Arnot ukazuje, že veřejné procesy, které se konaly s jednotlivými skupinami, měly posloužit především k zastrašení místního obyvatelstva, které se bránilo násilné kolektivizaci. Jak bylo tehdy zcela obvyklé, způsob jejich vedení nedával obžalovaným žádnou možnost obhajoby, či vysvětlení skutečných pohnutek svých činů. Vynesené tresty byly stanoveny předem politickými orgány a byly neúměrně tvrdé, jestliže se vezme v potaz, že skupina vlastně žádný závažný trestný čin (ani podle tehdejších zákonů)

nespáchala, nýbrž se na ně údajně jen připravovala. Řada lidí byla odsouzena v následných procesech jen proto, že o existenci skupin věděla a neoznámila to.

Práci považuji za přínosnou jak z hlediska studia nejnovějších československých dějin obecně, tak především z hlediska dějin regionálních. Je napsána s vysokou profesionalitou především na základě původních archivních materiálů, autor však použil i některých svědectví doposud žijících pamětníků. Michal Arnot svou práci doprovodil řadou autentických dokumentů. Znalost odborné literatury je rovněž na dobré úrovni. Věcné chyby jsem v práci nenašel.

Závěr:

Práce plně splňuje nároky kladené na rigorózní práci a proto ji **doporučuji** k obhajobě.

V Praze, 5. února 2007

Prof. PhDr. Jan Rychlík, DrSc.